

SITUACIÓ AGRÍCOLA DEL TERME DE LA POBLA DE MONTORNÈS L'ANY 1882

EL POBLE

El terme de la Pobra de Montornès ha estat sempre eminentment rural fins que uns anys enrera, les urbanitzacions han transformat una part del seu aspecte secular, majoritàriament muntanyós, terra de secà i planúries suaus. Així doncs, l'agricultura ha estat durant segles, la vida del poble, complementada pel bestiar casolà, la ramaderia menor i, en més petita escala, les vaques i els porcs. En el darrer segle s'inicià, encara que rudimentàriament, la nova tècnica tèxtil, precedida per una fàbrica d'aiguardent anterior, que té antecedents en el segle XVII.

Uns enclavaments específics condicionen la distribució de les terres dintre del terme que limita amb els de Torredembarra, Altafulla, La Nou de Gaià i Vespella, Bonastre i Creixell. Aquests llocs són: Poblaió, Rubials, Montornès, la Trunyella, Mas Soler i Mas Secalló; les terres de l'heretat de Mas Boada podriem incloure-les dintre la partida de Montornès. El poble està situat lleugerament al sud-est del terme que abasta en aquella data el miler d'habitants i ocupa un total de 1.279 hectàrees inclòs el poble i els nuclis residencials; el punt més alt, és el «Pic de la Mola», ja tocant el terme de Bonastre i el poble se situa a uns 60 metres sobre el nivell del mar.

Així, doncs, dintre d'aquestes demarcacions tenim un territori que només el travessen de nord a sud orogràficament el «torrent» que descendeix de les estribacions superiors i es forma prop de «Mas Barral», que podriem incloure dintre la partida de la Trunyella, i per un altre indret, el «comellar», les clotades del qual van seguint suaument des de més amunt de Rubials.

Hem volgut fer un petit estudi de la situació agrícola del 1882, tot fonamentant-nos en el cadastre d'aquell any. La situació demogràfica no sofreix, en aquells anys, importants variacions; un miler d'habitants en 326 cases, però cal remarcar un fet especial: a poc a poc, els del lloc de Rubials es traslladen al poble i alguna família a la Nou de Gaià. Els nous corrents de vida, producte de la transformació social i econòmica, obliguen els habitants de Rubials a inicial el canvi residencial que provoca l'inici del despoblament que seguirà fins poc després d'acabada la guerra civil del 1936-1939. Cal remarcar que Rubials se situa a uns tres quilòmetres endintre del nucli de la Pobla.

També a la Trunyella hi residien dues famílies, i almenys una altra a Mas Boada. Pel que fa a les altres cases de camp, famílies agrícoles residien a les de Montornès i Mas Soler. A Mas Secalló, Mas Tarrasa i Viscamps ja no hi vivia ningú a les darreries del segle i referent a Mas Mercader i Mas Gibert —per bé que bona part de les hisendes pertanyen a la Pobla i els seus moradors s'hi desplaçaven per a les compres— les edificacions, per estranyes divisions territorials no compreses, són del terme de Creixell.

Ja en la distribució de la zona rústica del cadastre del 1882, el terme està repartit entre 127 propietaris, majoritàriament residents al poble. Així els hem desglossat:

La Pobla de Montornès	89	propietaris
Torredembarra	23	»
La Nou de Gaià	3	»
Tarragona	4	»
Un propietari per cada una de les localitats següents: Roda de Berà, Calafell, Llorenç del Penedès, el Vendrell, Creixell, Masllorenc, Bonastre i Barcelona.		

Un dels propietaris de Tarragona era Josep Rovira i Solà amb casa pairal al poble i on residia bona part de l'any. Un segon propietari, també resident a la capital, era Gaietà Martí d'Ardenya, d'Altafulla i amo de Mas Boada.

En el repartiment territorial, observem que els propietaris del poble, els residents per l'empadronament, abasten el 70 % del total de famílies, però és més significatiu el fet que mitja dotzena de propietaris ho són del 42,92 % de totes les propietats rústiques del terme.

DISTRIBUCIÓ DELS CONREUS

Dels fulls del cadastre del 1882, que conserva l'Arxiu Municipal del poble, hem extret el següent quadre de plantacions:

Avellana i ametlla	68 hectàrees	17 àrees
Oliva	74 »	92 »
Garrofa	350 »	32 »
Vinya	380 »	16 »
Bosc i garriga	106 »	25 »
Roques-muntanya	117 »	89 »
Terra erma	50 »	15 »
Corrals i eres		30 »

Tot plegat tenim una superfície rústica al terme de 1.147 hectàrees i 89 àrees, pel que hi manca, doncs, la part de vials, camins i nucli urbà de població. Pel nombre de propietaris de finques rústiques, ens dóna el resultat majoritari de petits propietaris o pagesos:

fins a 5 hectàrees	88 propietaris
de 5 a 10 »	17 »
de 10 a 20 »	10 »
de 20 a 30 »	5 »
de 30 a 40 »	— »
de 40 a 50 »	1 »
de 50 a 60 »	2 »
de 60 a 75 »	— »
de 75 a 100 »	1 »
més de 100 »	2 »

Tot això representa la subdivisió del terme rústic en 262 parcel·les, més les hisendes de Mas Boada i Mas Soler en el cadastre dels quals consta en la seva totalitat, només amb els detalls dels diferents productes conreats.

Per altra part, els sis propietaris les finques dels quals, ocupen, com s'ha dit, un notable percentatge del total de rústiques, podríem dividir-los en dos grups de tres. En el primer tindríem dos propietaris d'unes importants hisendes, Gaietà Martí d'Ardenya, amo del Mas Boada, i Rufi Plana i Guardés, del Mas Soler. L'altre propietari, Josep Rovira i Solà, les terres del qual es determinen en un conjunt de 12 peces distribuïdes en diferents sectors del terme. Els altres tres propie-

taris, ja en considerable inferioritat en relació als tres primers, tenen tot plegat 157 hectàrees i 8 àrees.

La resta, doncs, segons observem, la integren petits propietaris, molts dels quals, per subsistir menen terres dels primers o dels forans, en qualitat de rabassaires, masovers o jornalers. Per tenir idea del poderiu dels tres propietaris més forts, detallem el destí de les seves finques destinades a conreus o bosc:

	Josep Rovira		Gaietà Martí		Rufi Plana	
Avellana-ametlla	10 h.	30 a.	8 h.	70 a.	5 h.	3 a.
Oliva	9	72	9	10	9	
Garrofa	19	16	35	50	22	
Vinya	28	45	24	60	25	
Bosc i garriga	13	75	5		11	
Roques, muntanya	16	92	10	20	13	
Terra erma	3	76	8		7	
	102 h.	7 a.	101 h.	10 a.	92 h.	3 a.
Eres i corrals	1.200 m ²		400 m ²		400 m ²	

En tot el terme tenim un nucli de muntanya en roca i terra erma d'un 14,70 % i l'aprofitament dels conreus es palesa en el fet de la terra sense treballar que només abasta el 4,33 % de la totalitat, prova de l'eficència de la nostra pagesia i de la necessitat d'un màxim aprofitament de terres i bancades, en èpoques tan migrades de recursos laborals.

La situació del territori, qualificat de secà, obligà la pagesia a la reserva d'aigües en grans basses destinades a petits regadius, especialment llegums, patates i algunes fruites, cosa que no es reflecteix com a tal en el cadastre.

ALTRES DADES

Considerem que en aquest cadastre hi ha algun error, possiblement d'apreciacions petites de cada propietari, puix que els metres quadrats parcials no coincideixen amb la totalitat d'hectàrees; nosaltres ens hem guiat pel nombre d'aquestes assignades a cada u. També hem observat l'escadussera superfície d'eres i corrals, 1.200 i 2.000 m² res-

pectivament, i el fet que molts dels pagesos propietaris tenien en alguna de les parades un o altre servei, especialment corral o pallissa.

Malgrat aquesta petita deficiència, tenim una idea molt clara de la situació agrícola al poble en el darrer terç del segle XIX: dels conreus els garrofers i la vinya, per si sols, ocupen una superfície de plantació de 730 hectàrees, 4,6 àrees, que equival al 63,60 % de tot el terme de propietats rústiques.

Una part dels conreus estan inclosos a la partida «lo poble», terres que limiten amb les cases i els inicis dels camins; hi tenim un nucli annex a l'urbà de 61 hectàrees, 96 àrees. Quant a Rubials, anotem, com a terres pertanyents al lloc, un total de 227 hectàrees, 51 àrees, que tenien com a principal propietari la família de Joan Palau amb més d'un 40 % d'aquelles terres. També cal remarcar pertocant al vell caseriu prop de les estribacions muntanyenques, bona part de la partida de Rubials, és bosc i garriga.

La situació econòmica tingué les seves oscil·lacions; salvà els propietaris, en aquells anys, la venda dels productes secs i el vi, com també l'oli de les olives. Pel que fa al vi, bona part anà a l'exportació, especialment França on les epidèmies —entre elles la «filloxera»— causaren estralls a les vinyes del sud d'aquest país veí. Els pocs grans propietaris pogueren, poc o molt, invertir i adquirir noves propietats; aquest va ser el cas de Martí d'Ardenya i de Cal Rovira. Els petits amos tingueren també el suport de les collites pròpies de casa, com llegums i algun altre fruit i especialment, com s'ha remarcat, el bestiar.

Segons el cadastre estudiat, la valoració de les finques rústiques del terme, era fixada en 1.173.634 ptes. i la renda producte en 33.329 ptes. que representa només el 2,80 % de rendabilitat, almenys a efectes contributius. Considerem que les bones collites en una sèrie d'anys donaren per resultat el millorament del poble, iniciat a mitjan segle amb la reconstrucció de bona part de les cases i bastint noves edificacions. També ho justifica el cens del 1849 amb 812 habitants, que passa a més de mil a les darreries del segle i es redueix el 1910 als 812 habitants que ocupaven 289 cases, de les quals persones, 73 vivien, en aquells anys, entre Rubials i les masies.

En conjunt podem dir que els anys 80 i 90 de la passada centúria foren dintre la modèstia, uns anys de relativa prosperitat al poble, tot contribuint-hi notòriament el treball donat pels grans propietaris envers les famílies més modestes. Almenys Cal Rovira, ho prova amb els nombrosos censals fets a llarg termini inventariats el 1909. També el comerç i el transport ajudà al manteniment demogràfic de la vila.

Prop de cent anys després, la situació ha canviat. Alguns propietaris s'han venut els conreus i es dediquen a altres quefers; altres els treballen compaginant-ho amb feines comercials o industrials; el percentatge de terra erma ha augmentat, mentre que dues urbanitzadores residencials, una d'elles tota la hisenda de Mas Soler, han canviat l'aspecte paisatgístic del terme. Rubials és pràcticament un munt de runes (només dues cases s'han rescatat) i a les masies no hi viu ningú. D'aquells grans propietaris del 1883 només resta la finca de Mas Boada, que fa molts anys deixà de pertànyer als Martí d'Ardenya i Cal Rovira, anà lentament desapareixent fins als anys vint i tants, que foren venudes les darreres parades de terra, i amb elles la casa pairal.

Jordi MORANT i CLANXET